

SPIS TREŚCI

Sławomir GALA, W setną rocznicę urodzin Profesora Karola Dejny	5
– In the centenary of the birth of Professor Karol Dejna	7
Edward BREZA, Nazwiska typu <i>Amberg, Andag</i>	9
– The surnames of type <i>Amberg, Andag</i>	17
Stanisław DUBISZ, Uwarunkowania ewolucji odmian komunikacyjno-stylowych w dziejach polszczyzny	19
– The characteristics of the evolution of communicative-stylistic variants in the history of Polish language	32
Stanisław GAJDA, Językowy tygiel współczesności	33
– Language melting pot of the present times	41
Artur GALKOWSKI, Włoszczyzna w polszczyźnie – italianizmy w polskiej leksyce apelatywnej i proprialnej	43
– Italian in Polish. Italianisms in appellative and proprial lexis of Polish	55
Kwiryna HANDKE, Polszczyzna codzienna – geneza i czynniki stabilizujące	57
– The language of everyday Polish communication – genesis and the control factors	66
Irena JAROS, Wpływ polszczyzny ogólnej na system słowotwórczy gwar (na przykładzie nazw środków czynności)	69
– The influence of general Polish language on derivational system of dialects (based on examples of names of manners of action)	80
Elżbieta KONIUSZ, Wokół regionalnego słownictwa z Polesia w utworach Franciszka Wysłoucha	81
– On the Polesian regional vocabulary in the works of Franciszek Wysłouch	97
Krzysztof KOSECKI, On metaphor-based and metonymy-based borrowings from English and German into Polish youth slang	99
– Metafora i metonimia w angielskich i niemieckich zapożyczeniach w polskim slangu młodzieżowym	108
Halina KUREK, Przykład idzie z góry, czyli o „odfleksyjnieniu” imion i nazwisk w szkole	109
– The example comes from above – the process of non-flectioning names and surnames at school	117
Галина КУТЫРЁВА-ЧУБАЛЯ, Польская песня в Беларуси: бытование, межъязыковые и стилевые аттракции	119
– Polish songs in Belarus: presence, interlingual and stylistic attractions	129

Michał ŁESIÓW, Ukraińskie ślady językowe w <i>Naszym weselu</i> Pauliny Hołyszowej spod Chełma	131
– Ukrainian linguistic traces in <i>Nasze wesele</i> by Paulina Hołyszowa of the vicinity of Chełm	143
Witold MAŃCZAK, Kontrakcja samogłosek w języku polskim i słowackim	145
– Vowel contraction in Polish and Slovak	151
Robert MRÓZEK, Dawne i współczesne determinanty zmian interferencyjnych na obszarze polsko-czeskiego pogranicza językowego	153
– Former and current determinants of interferential changes in the area of Polish-Czech linguistic borderlands	159
Bożena OSTROMĘCKA-FRĄCZAK, Leksyka innosłowiańska w słownikach słoweńskich na przestrzeni wieków	161
– Other Slavic vocabulary in Slovene dictionaries throughout the centuries	177
Dorota Krystyna REMBISZEWSKA, Wpływ niemieckich zdań Georga Wenkera na ich polskie tłumaczenia w ankietach do ogólnoniemieckiego atlasu dialektologicznego	179
– The influence of Georg Wenker's German sentences on their Polish translations in the survey for the all-German dialectological atlas	188
Janusz SIATKOWSKI, Mieszanie nazw dla 'powiek', 'rzęs' i 'brwi' w dialektach słowiańskich	189
– Confusing names of 'eyelids', 'eyelashes' and 'eyebrows' in Slavonic dialects	198
Teresa SKUBALANKA, Styl poetycki jako odmiana języka narodowego	199
– Poetic style as a variety of national language	210
Jerzy STARNAWSKI, Językoznawca polski w anegdocie	211
– The Polish linguist in anecdote	232
Евгений СТЕФАНСКИЙ, Семиотика ритуала и ее отражение в славянских языках (на материале концепта «черта»)	233
– Semiotics of ritual and its reflection in Slavonic languages (based on the concept "boundary")	243
Krystyna SZCZEŚNIAK, Obraz ludowego <i>lekarowania</i> na Białorusi w świetle badań dialektologa i etnolingwisty	245
– The image of folk medicine (<i>lekarowanie</i>) in Belarus in light of dialectological and ethnolinguistic studies	259
Hanna TABORSKA, Sufiksy <i>-izna</i> i <i>-ota</i> jako znamiona odrębności językowej w formowanym współcześnie kaszubskim języku literackim	261
– Suffixes <i>-izna</i> and <i>-ota</i> as the manifestations of linguistic separateness and autonomy in the currently developing Cassubian literary language	270

Stefan WARCHOŁ, Znaczenie Dejnowskiego pojęcia „struktura językowa gwary” w badaniach interferencji językowych na polsko-ukraińskim pograniczu	271
– The meaning of Dejna’s concept of “linguistic structure of dialect” in studies on linguistic interferences on the Polish-Ukrainian borderland	281
Микола ВЕРБОВИЙ, Фонетичні процеси у говірці села Лозоватка криворізького району дніпропетровської області	283
– The phonetical processes in the subdialect of Lozovatka village in Kryvyi Rih district of Dnipropetrovsk region	295
Krzysztof Tomasz WITCZAK, Słowa wulgarne w języku ausrańskim w zestawieniu z wulgaryzmami języka polskiego	297
– Vulgarisms in the „Ausranian” language in confrontation with the vulgar Polish expressions	313
Maria WITKOWSKA-GUTKOWSKA, Bohemizmy w zaolziańskim „Głosie Ludu”	315
– Czech borrowings in Trans-Olza „Głos Ludu”	322
Wiesław WITKOWSKI, Nowa próba wyjaśnienia genezy sufiksu <i>-izna</i>	323
– The new attempt at explain the origin of the suffix <i>-izna</i>	325

Rozprawy Komisji Językowej ŁTN, t. LVII, 2011
ISSN 0076-0390

EDWARD BREZA
Sopot

NAZWISKA TYPU *AMBERG*, *ANDAG*

Streszczenie

Autor omawia w artykule nazwiska złożone z niemieckich przyimków (także w wersji dialek-
talnej) i nazw własnych oraz rzeczowników pospolitych. Jako przyimki wystąpiły w tym materiale:
ab, gwarowe *af* 'z'; *achter* 'za, poza'; *an* i *am* 'na'; *auf* 'na'; *aus*, dolnoniem. *ut* 'z'; *aussen* 'poza, na
zewnątrz'; *bei* 'przy, obok, u'; *von* 'z, od, o'; *vor* 'przed, z przodu'; *in*, *im* 'w'; *ohne* 'bez'; *zu* 'do'.
Doboru nazwisk dokonano ze *Słownika nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, t. 1–10, wyd.
K. Rymut, Kraków, 1992–1994.

THE SURNAMES OF TYPE *AMBERG*, *ANDAG*

Summary

The author discusses surnames which are compounds of German prepositions (also in dialectal
forms) and corresponding proper nouns (proper name) or common nouns. They are the following
prepositions: *ab* 'with', dialectal *af*; *achter* 'behind, beyond'; *an* and *am* 'on'; *auf* 'on'; *aus*, dialectal
ut 'from, of'; *aussen* 'beyond', *bei* 'near, next to, by'; *von* 'from'; *vor* 'in front of'; *in*, *im* 'in'; *ohne*
'without'; *zu* 'towards'. The choice of names is based on *Dictionary of surnames currently used in
Poland* (*Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*), vol. I–X, published by K. Rymut in
Kraków, 1992–1994.

STANISŁAW DUBISZ
Warszawa

UWARUNKOWANIA EWOLUCJI ODMIAN KOMUNIKACYJNO-STYLOWYCH W DZIEJACH POLSZCZYZNY

Streszczenie

Kształtowanie się odmian komunikacyjno-stylowych języka polskiego jest uzależnione od prze-
kształceń form komunikacji językowej w polskim społeczeństwie, dominant tych odmian w kolejnych
okresach dziejów polszczyzny, determinant komunikacji językowej, typów publicznego dyskursu
oraz płaszczyzn publicznej komunikacji. Ewolucja ta zwiera się w trzech okresach dziejów polsz-
czyzny: staropolskim (X–XV w.), średniopolskim (XVI–XVIII w.), nowopolskim (XIX–XXI w.).
W okresie staropolskim polski język etniczny jest dopiero w stadium kształtowania się; w okresie
średniopolskim staje się językiem państwowym; w okresie nowopolskim zyskuje pełen repertuar
funkcji socjolingwistycznych. W całym tym ciągu ewolucyjnym repertuar odmian komunikacyjno-
stylowych polszczyzny zwiększa się i podlega stałej stratyfikacji.

THE CHARACTERISTICS OF THE EVOLUTION OF COMMUNICATIVE-STYLISTIC VARIANTS IN THE HISTORY OF POLISH LANGUAGE

Summary

The process of creation of communicative-stylistic variants of the Polish language depends on the changes of language communication in the Polish society, dominants of these variants in subsequent periods in the history of Polish language, determinants of language communication, types of public discourse and areas of public communication. This evolution consists of three periods in the history of Polish language: old Polish (10th–15th century), middle Polish (16th–18th) and new Polish (19th–21st century). In the old Polish period the Polish ethnic language is in its development stage; in the middle Polish period it becomes a national language; in the new Polish period it gains a full spectrum of sociolinguistic functions. In this whole evolution process the range of communicative-stylistic variants of the Polish language extends itself and is an object constant stratification.

STANISŁAW GAJDA

Opole

JĘZYKOWY TYGIEL WSPÓŁCZESNOŚCI

Streszczenie

Autor snuje refleksję nad przemianami współczesnej rzeczywistości językowej. Rozważa takie czynniki wywołujące zmiany, jak nowa technologia komunikacyjnojęzykowa (internet), przebudowa systemu aksjonormatywnego i przeobrażenia kontekstu globalizacyjnego. Zwraca też uwagę na ewolucję epistemologiczną oraz na znaczenie odpowiedzialnej polityki językowej.

LANGUAGE MELTING POT OF THE PRESENT TIMES

Summary

The author reflects upon the transformations of contemporary language reality. He considers such factors causing changes as new communication language technology (Internet), rebuilding of the axionormative system and glocalisational context transformations. He also pays attention to the fact of epistemological evolution as well as to the importance of responsible language policy.

ARTUR GAŁKOWSKI

Łódź

WŁOSZCZYŹNA W POLSZCZYŹNIE – ITALIANIZMY W POLSKIEJ LEKSYCE APELATYWNEJ I PROPRIALNEJ

Streszczenie

Autor artykułu stawia sobie za cel przegląd italianizmów leksykalnych w warstwie apelatywnej i proprialnej języka polskiego. Autor przedstawia problematykę rozpatrując cztery zasadnicze kwestie: 1) definicja języka włoskiego w postaci standardowej, również w ujęciu historycznym, jako źródła procesu zapożyczeń, 2) regionalizowanie italianizmów, istotne z punktu widzenia odmiany dialektałnej, w jakiej pierwotnie zapożyczenie występowało, albo do której nawiązuje, 3) pola leksykalne i przestrzenie komunikacyjne języka polskiego, które zawierają pożyczki włoskie, 4) wybrane

zagadnienia gramatyki italianizmów w języku polskim, głównie fleksji form używanych na zasadzie cytatu oraz włoskich nazw własnych. Wysuwane hipotezy i wnioski zostały oparte na badaniach zbioru jednostek językowych liczącego ponad 1500 italianizmów wyekscerpowanych z różnych źródeł, m.in. korpusów języka polskiego. Innowacyjnym aspektem badania italianizmów podjętym w artykule jest propozycja klasyfikacji, która uwzględnia dialektalną naturę zapożyczeń z języka włoskiego, determinującą z punktu widzenia specyfiki, jaką wykazują odmiany języka włoskiego używane na terytorium Włoch.

ITALIAN IN POLISH. ITALIANISMS IN APPELLATIVE AND PROPRIAL LEXIS OF POLISH

Summary

The article presents an overview of different Italian borrowings in Polish, especially in their contemporary use. The author focuses on four problems: 1) the definition of modern and historical Italian, 2) the proposition of regionalization of Italianisms, 3) lexical fields and communicative spaces which contain Italian loanwords, 4) some specific grammatical aspects of Italian borrowings in Polish, their flexion in particular. The observations are based on the corpus that counts over 1500 Italianisms found in various linguistic sources, for example in corpora and data bases of Polish. The interesting topic of this essay is the introduction of methodological classification of Italianisms into dialectal issues that helps to indicate the real linguistic origin of Italian borrowings, not only in Polish.

KWIRYNA HANDKE

Warszawa

POLSZCZYZNA CODZIENNA – GENEZA I CZYNNIKI STABILIZUJĄCE

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest język w jego ukonkretnionej realizacji (płaszczyzna parole), w codziennej, rozpowszechnionej, komunikacji w określonym miejscu i czasie, czyli żywy język spontanicznych wypowiedzi i dialogów. Polem bezpośredniej obserwacji jest polszczyzna ostatniego ćwierćwiecza, a ściślej – ostatnich kilkunastu lat, od 1989 r., którą autorka określa terminem „język codziennej komunikacji, polszczyzna codzienna”. Charakteryzują ją następujące właściwości: 1. Niebywale szybkie tempo tworzenia, przyjmowania i wprowadzania do społecznego obiegu nowych leksemów i form wyrazowych, a także nadawanie nowych znaczeń wyrazom już istniejącym lub rozszerzanie zakresów ich dotychczasowych znaczeń. 2. Wprowadzanie licznych i różnorodnych elementów obcojęzycznych, z przewagą angielskich. 3. Wprowadzanie licznych elementów slangowych, w tym leksemów trywialnych, a nawet wulgarnych. 4. Dzisiejsza polska przestrzeń społeczna jest zdominowana przez młodych, którzy narzucają swój styl zachowań, w tym również – językowych. W konsekwencji nowotwory słowotwórcze i związki wyrazowe nie mają być ani poprawne, ani eleganckie, a przeciwnie – mają być nieoczekiwane, zaskakujące, mają się wpisywać z jednej strony w skomercjalizowaną kulturę, a z drugiej strony w luzacki styl życia. 5. Codzienna polszczyzna naszych czasów jest nasycona ekspresywnymi, w znacznej mierze uzewnętrzniającymi negatywne emocje. 6. Obraz współczesnej polszczyzny codziennej dobrze odzwierciedla istotną właściwość Polaków, jaką jest duża umiejętność słowotwórcza, w szerokim rozumieniu tej kreatywności. Polacy tworzą nie tylko liczne nowe formy wyrazów, lecz przede wszystkim nadają słowom nowe znaczenia i wzbogacają codzienną komunikację nowymi związkami wyrazowymi, o trafnych, często dowcipnych, sensach i rozbudowanej treści.

THE LANGUAGE OF EVERYDAY POLISH COMMUNICATION
– GENESIS AND THE CONTROL FACTORS

Summary

The article deals with language in its specific realization (the level of parole) in everyday popular communication in a given place and time, i.e. the vivid language of spontaneous statements and dialogues. The field of direct observation is the Polish language of the last quarter of the century, and more precisely over the years since 1989, to which the author gives the name of the “language of everyday communication, everyday Polish”.

Its main characteristics are: 1. Exceptional speed in creating, accepting and introducing new lexemes and word forms into social circulation and also of giving new meanings to already existing words or expanding their previously accepted meanings. 2. The introduction of numerous and various foreign elements, mainly English ones. 3. The introduction of numerous elements of slang, i.e. trivial and even vulgar lexemes. 4. Today's Polish social space is dominated by a youth who impose their style of behaviour, also in terms of linguistics. As a consequence, newly created morphological forms and word combinations need not be correct, nor elegant, but on the contrary – they are meant to be unexpected, surprising; on the one hand they are supposed to form a part of commercialised culture, and on the other constitute a part of a laid-back style of life. 5. The everyday Polish of our times is full of expressivisms, manifesting mostly negative emotions. 6. The image of contemporary everyday Polish reflects perfectly well an important characteristic of Poles, i.e. their huge word formation ability, a creativity in the widest sense of the word. Poles not only create numerous new forms of words, but above all give new meanings to words and enrich everyday communication by new word combinations of accurate, frequently funny senses and extended meaning.

IRENA JAROS
Łódź

WPLYW POLSZCZYZNY OGÓLNEJ NA SYSTEM SŁOWOTWÓRCZY
GWAR (NA PRZYKŁADZIE NAZW ŚRODKÓW CZYNNOŚCI)

Streszczenie

Na przykładzie leksykalnej kategorii nazw środków czynności można zauważyć, że rozwój słowotwórstwa gwarowego odzwierciedla tendencje ogólnopolskie w zakresie sposobów tworzenia wyrazów według reguł systemowych. Potwierdza to wspólna z językiem literackim produktywność takich formantów, jak *-arka*, *-nik*, *-ak*, tendencja do skrótu, tworzenia uniwerbizmów, zastępujących formy dłuższe, zwłaszcza opisowe. Innym przejawem wpływu polszczyzny na system słowotwórczy gwar są występujące w gwarach formacje słowotwórcze, powstałe w wyniku analogii do struktur morfologicznych wyrazów ogólnopolskich. Proces analogii słowotwórczej powoduje m.in. zwiększenie frekwencji danego typu słowotwórczego (np. *-arka*) oraz wskazanie innych niż modelowe możliwości tworzenia nazw środków czynności (np. nazw odrzeczownikowych oraz odczasownikowych z formantem *-ówka*).

THE INFLUENCE OF GENERAL POLISH LANGUAGE
ON DERIVATIONAL SYSTEM OF DIALECTS
(BASED ON EXAMPLES OF NAMES OF MANNERS OF ACTION)

Summary

Looking at the lexical category of names of manners of action it can be noticed that development of dialectal word-formation illustrates all-Poland tendencies in ways of forming words according to systemic rules. It is proved by productivity of formants such as *-arka*, *-nik*, *-ak*, shared with literary language, as well as by tendency to abbreviation, and forming univerbalisms which replace longer forms mainly of a descriptive type. Another sign of Polish language influence on derivational system of dialects is displayed by the existence of derivational forms, which were created by analogy of morphologic structures of all-Poland words, in dialects. The process of word-formational analogy leads to (among other things) the increase of frequency of a certain word-formational type (e.g. *-arka*) and indication of other than model possibilities of forming names of manners of action (e.g. names with formant *-ówka* derived from nouns and verbs).

ELŻBIETA KONIUSZ

Kielce

WOKÓŁ REGIONALNEGO SŁOWNICTWA Z POLESIA
W UTWORACH FRANCISZKA WYSŁOUCZA

Streszczenie

Przedmiotem rozważań są regionalizmy leksykalne i semantyczne z Polesia zawarte w utworach emigracyjnego pisarza Franciszka Wysłoucha (1896–1978), który urodził się na Polesiu i tam spędził niemal połowę swojego życia. Analizie i opisowi poddano wyrazy, które pisarz sam wyróżnił w swoich tekstach, a więc: *budnik*, *kokoryca*, *mogilki*, *ochotnik*, *pał*, *produch*, *wróżda*||*wrozda*, *żarnice*.

Na podstawie opisu desygnatów i komentarzy pisarza autorka ustala znaczenia, w jakich wyrazy te funkcjonowały na Polesiu, oraz dokonuje oceny wartości objaśnień i komentarzy pisarza jako materiału źródłowego do badań nad słownictwem Polesia końca XIX i początku XX stulecia. Przedmiotem dociekań autorki stały się także proveniencja analizowanego słownictwa, zwłaszcza wpływy i zapożyczenia wchodniosłowiańskie, oraz jego funkcjonowanie na tle leksyki polszczyzny Kresów Wschodnich.

ON THE POLESIAN REGIONAL VOCABULARY
IN THE WORKS OF FRANCISZEK WYSŁOUCH

Summary

The research focuses on the lexical and semantic Polesian regionalisms found in the works of an emigrant writer, Franciszek Wysłouch (1896–1978), who was born in Polesie and spent almost half of his life there. The paper contains the analysis and description of words highlighted in the text by the writer himself, such as: *budnik*, *kokoryca*, *mogilki*, *ochotnik*, *pał*, *produch*, *wróżda*||*wrozda*, *żarnice*.

The author determines meaning of the words as functioning in Polesie on the basis of description of designata and writer's commentaries as well as evaluating the value of writer's explanation and commentaries as a research material for studies of the Polesian vocabulary in the late 19th and beginning of 20th century. The paper is also dedicated to the provenance of the analysed vocabulary, especially the East Slavic influences and borrowings as well as its functioning against the lexicon of the East Borderland variety of the Polish language.

KRZYSZTOF KOSECKI

Łódź

ON METAPHOR-BASED AND METONYMY-BASED BORROWINGS FROM ENGLISH AND GERMAN INTO POLISH YOUTH SLANG

Summary

The paper discusses selected examples of borrowings from English and German into Polish youth slang. The expressions, all highly original, are related to various aspects of life, such as one's outward appearance, relations between people, walks of life, one's social position, addictions, participation in social life, or being a member of an ethnic group.

The analysis is conducted within the framework of the second generation cognitive linguistics. It assumes that metaphor and metonymy are common strategies in human conceptual system.

Having presented various ways of assimilation of borrowings from foreign languages into Polish, the paper briefly outlines basic assumptions of contemporary theory of metaphor and metonymy. It focuses on conceptual and image/"one-shot" metaphors, as well as conceptual metonymies of individual cases and those related to category structure.

24 slang expressions are analysed, 18 of which come from English and 6 from German. The conceptual metaphors underlying them are conventional in that they are also used in everyday expressions in English, German, and Polish. Their originality of the slang uses rests on the selection of elements of source domains which would not be used in conventional speech. Expressions based on image/"one-shot" metaphors are original by virtue of the very associations that they create between their two concrete elements. Metonymy-based expressions are innovative in that they select metonymic vehicles not used in conventional speech. Types of metonymies that they represent are, however, common also in colloquial language.

METAFORA I METONIMIA W ANGIELSKICH I NIEMIECKICH ZAPOŻYCZENIACH W POLSKIM SLANGU MŁODZIEŻOWYM

Streszczenie

Artykuł omawia wybrane przykłady zapożyczeń z języka angielskiego i niemieckiego, które funkcjonują w polskim slangu młodzieżowym. Zapozyczenia te dotyczą różnych dziedzin życia, takich jak wygląd zewnętrzny, związki między ludźmi, wykonywane zawody i pozycja w hierarchii społecznej, nałogi, uczestnictwo w życiu społecznym czy przynależność do grup etnicznych. Wszystkie charakteryzują się wysokim stopniem oryginalności językowej.

Podstawę metodologiczną przeprowadzonej analizy stanowi językoznawstwo kognitywne tzw. drugiej generacji. Zakłada ono szeroką obecność różnych typów metafor i metonimii w ludzkim systemie pojęciowym.

Po wstępie na temat sposobów asymilacji zapożyczeń z innych języków w języku polskim artykuł zwięźle przedstawia podstawowe założenia współczesnej teorii metafory i metonimii. Omówione są dwa podstawowe typy każdego z tych mechanizmów: metafory pojęciowe i wyobrażeniowe oraz metonimie pojęciowe tzw. przypadków indywidualnych i struktury kategorii.

Zasadniczą część artykułu stanowi analiza 24 wyrażen slangowych, z których 18 pochodzi z języka angielskiego, a 6 z języka niemieckiego. Wśród obecnych w nich metafor pojęciowych dominują metafory konwencjonalne, które często stanowią podstawę angielskich i polskich wyrażen potocznych. W ich przypadku oryginalność językowa polega na doborze elementów domen źródłowych, które nie pojawiłyby się w języku potocznym. W przypadku wyrażen opartych na metaforach wyobrażeniowych, które są metaforami „jednorazowymi”, oryginalność polega na samym stworzeniu

asocjacji pojęciowej pomiędzy dwoma konkretnymi elementami. Innowacyjność językowa wśród wyrażen opartych na różnych typach metonimii wyraża się doбором nośników metonimicznych. Wyrażenia te reprezentują jednak typy metonimii, które funkcjonują również w języku potocznym.

HALINA KUREK
Kraków

PRZYKŁAD IDZIE Z GÓRY, CZYLI O „ODFLEKSYJNIANIU” IMION I NAZWISK W SZKOLE

Streszczenie

Artykuł omawia szerzące się w polszczyźnie zjawisko „odfleksyjniania” imion i nazwisk na przykładzie języka pisanego gimnazjalistów. Badania wykazały, że najmłodsze pokolenie Polaków stopniowo zaczyna automatyzować mianownikową postać nazw osobowych niezależnie od ich pozycji składniowej. Mianownikowe formy nazwisk (i coraz częściej – imion) utrwalają się już także jako składniki uzusu językowego. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy są zachowania językowe osób zajmujących się dydaktyką szkolną (nauczycieli i księży), którzy często nie odmieniają nazwisk na skutek niewiedzy lub braku akceptacji stanu aktualnej wiedzy.

THE EXAMPLE COMES FROM ABOVE – THE PROCESS OF NON-FLECTIONING NAMES AND SURNAMES AT SCHOOL

Summary

The article concerns the problem of non-flectioning names and surnames examined on the material of high school pupils' written Polish language. The findings showed that the nominative of the personal names, no matter of their position in the sentence, gradually become automatising among the youngest generation of Pole. The nominatives of the surnames, and more and more frequently nominatives of the first names become established as the components of the language custom. One of the reasons of this status quo are language behaviour of teachers, priests and other people engaged in the didactic process. They often do not flection surnames because of the lack of knowledge or disagreement of the current language knowledge.

ГАЛИНА КУТЫРЁВА-ЧУБАЛЯ
Bielsko-Biała

PIEŚŃ POLSKA NA BIAŁORUSI: FUNKCJONOWANIE, MIĘDZYJĘZYKOWE I STYLISTYCZNE WPLYWY

Streszczenie

W kulturze ludowej na Białorusi zachowała się znacząca warstwa pieśni polskich. Są to przede wszystkim pieśni pozaobrzędowe – związane z życiem codziennym, miłosne, taneczne. W oddzielnych strefach, zwłaszcza na zachodzie Białorusi, ślad polskiej tradycji pieśniowej ujawnia się też w różnych gatunkach pieśni obrzędowych – w kolędach, pieśniach wielkanocnych, dożynkowy, weselnych. Występują werbalne (tekstowe, wersowo-strukturalne) i muzyczne (rytmiczne, meliczne) przejawy różnego typu i skali zapożyczeń polskich w tradycjach wsi białoruskich. Są to: inkluzje fragmentów (najczęściej – refrenów), włączenie poszczególnych konotacji, wyrazów, a nawet głosek polskich do tekstów tradycyjnie białoruskich.

Białorutenizmy w pieśniach polskich odnotowujemy w fonetyce i gramatyce (zmiany morfologiczne).

Pod wpływem polskiej pieśni tanecznej oraz sentymentalno-lirycznej w dawnych zaśpiewach białoruskich (dożynki, weselna) obserwujemy zmianę pierwotnej akcentuacji wersowo-śpiewanej. Powstają heterometryczne strofy przy niezmienniej strukturze sylabicznej. W pewnym stopniu prowadzi to do ewolucji rodzajowo-gatunkowej pieśni obrzędowych autochtonów zachodniobiałoruskich. Metryczne nowacje tworzą paradygmat homonimów muzycznych. Tego rodzaju homonimia jest ważnym wskaźnikiem stylistycznym stref etnokulturowych mieszanych.

POLISH SONGS IN BELARUS: PRESENCE, INTERLINGUAL AND STYLISTIC ATTRACTIONS

Summary

A significant number of Polish songs has preserved in Belarussian folk culture until nowadays. Those, as rule, are non-ceremonial songs – existential, love, dancing songs. In some separate regions, especially in western Belarus, Polish song traditions can be clearly traced in different kinds of ceremonial songs – Christmas carols, paschal, harvest and wedding songs. They appear as verbal (textual, verse-structural) but also as musical (rhythmic, melical) signs of different types and Polish borrowings scale in the tradition of Belarussian village. These are: inclusions of fragments (generally refrains), embodiment of certain connotations, expressions and even Polish sounds into traditional Belarussian texts.

Belarussianism in Polish songs are marked out in phonetics and grammar (morphological changes).

Under the influence of Polish dancing and also sentimental lyrical songs we observe the change in the early verse-sung accentuation in old Belarussian incantations (wedding, harvest songs). Heterometric verses with constant syllabic structure emerge. To a certain degree it leads to the type-genre evolution of the West Belarussian autochthonic ceremonial songs. The metric innovations create a paradigm of musical homonyms. This type of homonymy is an important stylistic indicator of mixed ethno-cultural zones.

MICHAŁ LEŚIÓW
Lublin

UKRAIŃSKIE ŚLADY JĘZYKOWE W NASZYM WESELU PAULINY HOŁYSZOWEJ SPOD CHEŁMA

Streszczenie

Tekst inscenizacji, odtwarzający obrzęd weselny we wsi Strupin Duży, z licznymi wzorami pieśni weselnych, został opublikowany w roku 1966 jako utwór skomponowany przez poetkę ludową Paulinę Hołyszową, mieszkankę tej wsi, na podstawie rzeczywistych obrzędów i pieśni śpiewanych na prawdziwym weselu w tym regionie. Analiza zawartych w tym dziele tekstów pieśni w językowej formie polskokresowej wykazuje, że duża ich część ma swój odpowiednik w pieśniach zapisanych w ukraińskogwarowej postaci językowej w wielu zbiorach folklorystycznych, a głównie w wydanym przez O. Kolberga zbiorze pt. *Chełmskie*. Można się więc domyślać, że duża część pieśni zawartych w *Naszym weselu* została przez autorkę tej inscenizacji przetransformowana (w swoisty sposób „przetłumaczona”) z ukraińskiej wersji językowej na miejscową polszczyznę kresową, z pozostawieniem

wielu leksemów „nieprzetłumaczonych” ze względu na konieczność zachowania odpowiedniego rymu czy rytmu pieśni, na co podano liczne przykłady w opracowaniu. Artykuł stanowi przyczynek poszerzający wiedzę o języku pieśni ludowych Polaków z polsko-ukraińskiego pogranicza kulturowego.

UKRAINIAN LINGUISTIC TRACES IN *NASZE WESELE* BY PAULINA HOŁYSZOWA OF THE VICINITY OF CHEŁM

Summary

The text of the stage adaptation, which reconstructs the wedding ceremony in the village of Strupin Duży with many examples of wedding songs, was published in 1966 as a composition written by the folk poet Paulina Hołyszowa, the resident of this village, on the basis of actual rites and songs sung at the genuine wedding in this region. The analysis of the song texts in the eastern-borderland Polish dialect in this work shows that a large portion of them have their equivalents in a number of songs recorded in the Ukrainian dialectal form in many folkloristic collections, principally in the song collection *Chełmskie* [Chełm region] published by Oskar Kolberg. We can therefore safely guess that many songs in *Nasze wesele* were transformed by the author of this stage adaptation: they were “translated” in a specific way from the version in Ukrainian into the local eastern-borderland Polish dialect, many lexemes having been left “not translated” in order to retain the proper rhyme or rhythm of the songs, which was illustrated by many examples in this study. The article is a contribution which broadens the knowledge of the language of folk songs sung by the Poles of the Polish-Ukrainian cultural borderland.

WITOLD MAŃCZAK
Kraków

KONTRAKCJA SAMOGŁOSEK W JĘZYKU POLSKIM I SŁOWACKIM

Streszczenie

Celem artykułu jest wykazanie, że kontrakcja samogłosek w polskim i słowackim nie jest regularną zmianą fonetyczną, ale tym, co autor nazywa nieregularną zmianą fonetyczną spowodowaną frekwencją. Z punktu widzenia kontrakcji samogłosek końcówki i wyrazy dzielą się na 3 kategorie: 1) końcówki i wyrazy, w których kontrakcja zachodzi zawsze, np. w końcówce *-ego* < **-ajego* czy wyrazie *pas* < **pojaś*; 2) wyrazy, w których kontrakcja raz zachodzi, raz nie zachodzi, np. w *memu/ mojemu*; 3) końcówki i wyrazy, w których kontrakcja nie zachodzi nigdy, np. w końcówce *-uje* lub w słowie *nadzieję*. Analiza I aktu *Zemsty* Fredry oraz słowackiej sztuki *Sneh nad limbou* Ivana Bukovčana pokazała, że średnia frekwencja końcówek i wyrazów, w których kontrakcja zachodzi zawsze, jest wyższa od średniej frekwencji słów, w których kontrakcja raz zachodzi, raz nie zachodzi, a najniższa jest średnia frekwencja końcówek i wyrazów, w których do kontrakcji nie dochodzi nigdy. Poza tym autor przytacza opinię statystyka na temat nieregularnego rozwoju fonetycznego spowodowanego frekwencją w ogóle.

VOWEL CONTRACTION IN POLISH AND SLOVAK

Summary

The purpose of the article is to show that vowel contraction in Polish and Slovak is not a regular sound change, but an irregular sound change due to frequency. From the point of view of vowel contraction, endings and words are divided into three groups: (1) endings and words in which vowel

contraction always occurs, e.g. in the ending *-ego* < **-ajego* or in the word *pas* < **pojasъ*; (2) words in which vowel contraction sometimes occurs, e.g. *memu/mojemu*; (3) endings and words in which vowel contraction never occurs, e.g. in the ending *-uje* or in the word *nadzieję*. The analysis of the Polish piece *Zemsta* by Fredro and of the Slovak piece *Sneh nad limbou* by Bukovčan has shown that the mean frequency of endings and words in which vowel contraction always occurs is higher than that of endings and words in which vowel contraction sometimes occurs, and that the mean frequency of endings and words in which vowel contraction never occurs is the lowest. In addition, the author quotes the opinion of a statistician on irregular sound change due to frequency in general.

ROBERT MRÓZEK

Cieszyn

DAWNE I WSPÓŁCZESNE DETERMINANTY ZMIAN INTERFERENCYJNYCH NA OBSZARZE POLSKO-CZESKIEGO POGRANICZA JĘZYKOWEGO

Streszczenie

Artykuł w skrótowym ujęciu sygnalizuje dialektalno-socjolektalną złożoność i zmienność procesów komunikacyjnojęzykowych na historycznym obszarze Śląska Cieszyńskiego, podzielonego w 1920 r. polsko-czeską granicą państwową, uwzględniając determinanty narodowościowe, pokoleniowe i środowiskowe zróżnicowanych zachowań komunikacyjnych na obszarze po obu stronach granicznej rzeki Olzy.

FORMER AND CURRENT DETERMINANTS OF INTERFERENTIAL CHANGES IN THE AREA OF POLISH-CZECH LINGUISTIC BORDERLANDS

Summary

The article briefly indicates the dialectic-sociolectic complexity as well as variability of communicative-linguistic processes in the historical area of Cieszyn Silesia, split in 1920 by Polish-Czech state border, which takes into consideration the national, generational and environmental determinants of differential behaviors in the area on both sides of the border river Olza.

BOŻENA OSTROMĘCKA-FRĄCZAK

Łódź

LEKSYKA INNOSŁOWIAŃSKA W SŁOWNIKACH SŁOWEŃSKICH NA PRZESTRZENI WIEKÓW

Streszczenie

Włączanie materiałów z innych języków słowiańskich pojawiało się od samego początku leksykografii słoweńskiej, por. glosy, Register J. Dalmatina, słowniki H. Megisera.

Od drugiej połowy XVII w. słoweńscy autorzy słowników uwzględniali współczesne chorwackie słowniki kajkawskie J. Habdelicia, I. Belostenca, A. Jambrešicia. W drugiej połowie XVIII w., ze względu na osobiste kontakty, zaznaczył się wpływ języka czeskiego (M. Pohlin) i słowackiego (O. Gutsman).

Sytuacja języka słoweńskiego, narażonego na silny wpływ języka niemieckiego, oraz walka o zachowanie tożsamości narodowej powodowały, że w XIX w. autorzy słowników dwu- lub wielojęzycznych szukali wspólnych korzeni słowiańskich, wprowadzali wyrazy rosyjskie, czeskie, słowackie, chorwackie, serbskie, staro-cerkiewno-słowiańskie, z rzadka polskie, np. V. Vodnik, A. Janežič, M. Cigale. Był to dla nich sposób na eliminowanie zapożyczeń z niemieckiego. Autorzy ci korzystali dodatkowo z nowych słowników chorwackich, serbskich, rosyjskich, czeskich, np. z rosyjskiego: Heym, Schmidt; z czeskiego: Dobrovský, Konečný, Jordan, Šumavskij; z chorwackiego: Mažuranić-Užarević, Šulek, Drobnič; z serbskiego: Karadžić, Isajlović; ze staro-cerkiewno-słowiańskiego Miklošič; z polskiego: Knapski, Trotz, Mrongowiusz.

Warto też zauważyć, że tendencję do włączania materiałów z innych języków słowiańskich obserwujemy w tym czasie nie tylko w leksykografii słoweńskiej, ale np. w polskiej (S.B. Linde), czeskiej (J. Jungmann).

OTHER SLAVIC VOCABULARY IN SLOVENE DICTIONARIES THROUGHOUT THE CENTURIES

Summary

The practice of including the material from other Slavic languages in Slovene dictionaries had been applied in Slovene lexicography from the very beginning; see glosses, J. Dalmatin's Register, H. Megiser's dictionaries.

From the second half of the 17th century, Slovene authors of dictionaries had used contemporary Croatian Kajkavian dictionaries by J. Habelić, I. Belostenec, A. Jambrešić. In the second half of the 18th century, due to personal contacts, the influences of the Czech language (M. Pohlin) and the Slovak language (O. Gutsman) became noticeable.

The situation of the Slovene language (which was exposed to the strong influence of German) and the fight for the preservation of the national identity caused the authors of bilingual and multilingual dictionaries to search for common Slavic vocabulary. They introduced Russian, Czech, Slovak, Croatian, Serbian, Old-Church-Slavonic, and rarely Polish words, e.g. V. Vodnik, A. Janežič, M. Cigale. It was a way to eliminate German borrowings. Additionally, these authors used new Croatian, Serbian, Russian and Czech dictionaries, e.g. Heym, Schmidt (Russian); Dobrovský, Konečný, Jordan, Šumavskij (Czech); Mažuranić-Užarević, Šulek, Drobnič (Croatian); Karadžić, Isajlović (Serbian); Miklošič (Old-Church-Slavonic); Knapski, Trotz, Mrongowiusz (Polish).

It is also important that the tendency to include material from other Slavic languages could have been observed at that time not only in Slovene lexicography, but also in Slavic lexicography, e.g. Polish (S.B. Linde), Czech (J. Jungman).

DOROTA KRYSTYNA REMBISZEWSKA
Warszawa

WPLYW NIEMIECKICH ZDAŃ GEORGA WENKERA NA ICH POLSKIE TŁUMACZENIA W ANKIETACH DO OGÓLNONIEMIECKIEGO ATLASU DIALEKTOLOGICZNEGO

Streszczenie

Przedmiotem omówienia są wybrane zdania z 80 kwestionariuszy z 3 powiatów na wschodzie Mazur: elckiego, gołdapskiego, oleckiego, pochodzące z XIX-wiecznych ankiet Georga Wenkera zbieranych do Niemieckiego atlasu językowego.

Przeanalizowane tłumaczenia zdań dają pewien obraz wpływu języka niemieckiego na polskie gwary wysuniętej najdalej na wschód części Prus. Ankiety odbijają germanizmy typowe dla obszarów polskojęzycznych poddanych oddziaływaniu niemczyzny (np. nadużywanie zaimków osobowych, stosowanie przyimka *przed* zamiast *dla* – *przed matkę* zamiast *dla matki*), ale część spośród podanych odpowiedników składniowych i leksykalnych stanowi przejaw inwencji doraźnego tłumacza, wynikającej ze szczególnej sytuacji przetłumaczenia zdań, spreparowanych na potrzeby konkretnego kwestionariusza (np. dowolne tłumaczenia rzeczownika *Kinderei* i czasownika *durchlaufen*). Zapisy ankietowe z Mazur wschodnich, mimo niemałej liczby cech świadczących o wpływie języka niemieckiego (graficznych, leksykalnych, składniowych), dowodzą dość dobrej znajomości języka polskiego, szczególnie w odmianie regionalnej pod koniec lat osiemdziesiątych XIX w. Jak wiadomo, z powodu zarządzeń władz oświatowych Rzeszy, sytuacja i status polszczyzny w kolejnych latach zmieniła się na rzecz dominacji języka niemieckiego.

THE INFLUENCE OF GEORG WENKER'S GERMAN SENTENCES ON THEIR POLISH TRANSLATIONS IN THE SURVEY FOR THE ALL-GERMAN DIALECTOLOGICAL ATLAS

Summary

The subject of the article is sentences selected from 80 questionnaires in 3 districts of Eastern Masuria: Elk, Olecko and Gołdap districts. They come from Georg Wenker's 19th-century questionnaires collected for the German linguistic atlas.

The analysed translations give a certain image of the influence of the German language on Polish dialects located in that part of Prussia which was the farthest in the East of Prussia. The questionnaires show germanisms typical for those areas where Polish was spoken which were under German influence (e.g. overusing personal pronouns, using the preposition *przed* 'before' instead of *dla* 'for' – *przed matkę* 'before mother' instead of *dla matki* 'for mother'), however a part of given syntactic and lexical equivalents is an example of an ad hoc translator's creativeness which resulted from specific circumstances of translating the sentences prepared for the needs of a questionnaire (e.g. free translation of the noun *Kinderei* and verb *durchlaufen*). The questionnaire records from Eastern Masuria despite numerous features confirming influence of the German language (graphic, lexical, syntactic) prove quite good command of Polish, especially in its regional variety towards the end of the 80's of 19th century. As we know, due to regulations of educational authorities of the Reich, the situation and status of the Polish language changed in the next years in favour of domination of German.

JANUSZ SIATKOWSKI
Warszawa

MIESZANIE NAZW DLA 'POWIEK', 'RZĘS' I 'BRWI' W DIALEKTACH SŁOWIAŃSKICH

Streszczenie

Wyrazy określające części ciała charakteryzują się dużą wieloznacznością. W badaniach gwarowych zauważono to dawno. Potwierdzają to też materiały OLA, w związku z czym w 9 tomie OLA przedstawiono wiele map parami dla części ciała mających jednakowe nazwy. Powtarzało się to zresztą w wielu niezależnych badaniach, trzeba więc przyjąć, że nie chodzi o zwykłe pomyłki, lecz że ma to jakieś głębsze uzasadnienie.

Mieszanie nazw części ciała wypływa z wielu przyczyn: wpływ ma bliskie usytuowanie części ciała, np. 'udo' i 'biodro', mieszanie części z całością, np. 'policzek' i 'twarz', podobny wygląd, np. 'łydka' i 'udo', podobna funkcja i inne. Jak pokazują przedstawione materiały, w wypadku nazw dla 'powiek', 'rzęs' i 'brwi' główną przyczynę ich mieszania stanowi bliskie położenie tych organów ciała. W przenoszeniu znaczeń nie przeszkadza nawet wyraźna motywacja semantyczna wskazująca w zasadzie tylko na jedną z podanych części ciała.

CONFUSING NAMES OF 'EYELIDS', 'EYELASHES' AND 'EYEBROWS' IN SLAVONIC DIALECTS

Summary

Polysemy is a distinctive feature of words defining body parts. This was noticed in dialectal research a long time ago. It is confirmed in OLA's materials, therefore Volume 9 of OLA presents numerous maps of pairs for those body parts which have the same names. As it repeated many times in independent research it is unlikely that these are common mistakes. There must be a deeper reason for this fact.

Confusing names of body parts has a lot of reasons: the fact that some parts are close to one another, e.g. 'thigh' and 'hip', confusing smaller parts with wholeness, e.g. 'cheek' and 'face', similar look, e.g. 'calf' and 'thigh', similar functions, e.t.c. According to the presented materials the main reason of confusing names of 'eyelids', 'eyelashes' and 'eyebrows' is the fact that these body parts are close to each other. Even clear semantic motivation which indicates basically only one given body part does not disturb transferring the meanings.

TERESA SKUBALANKA
Lublin

STYL POETYCKI JAKO ODMIANA JĘZYKA NARODOWEGO

Streszczenie

Artykuł dowodzi istnienia polskiego stylu poetyckiego jako odmiany języka narodowego. Odmienność niektórych cech morfologicznych i składniowych jest w nim zauważana od wieków. Styl ten charakteryzuje się swoistym traktowaniem kategorii gramatycznych, co wiąże się z ogólną figuratywnością tekstów poetyckich. W prezentowanych tekstach można zaobserwować wpływ form wierszowanych na pewne struktury językowe.

W zakresie słownictwa wykorzystuje się różne typy leksemów, jak neologizmy, archaizmy i inne. Występowanie poetyzmów leksykalnych oraz określona statystyczna struktura słownictwa stają się cechą charakterystyczną stylu poetyckiego. Kody stylistyczne obecne w stylu poetyckim wskazują na jego rozwojową ciągłość.

POETIC STYLE AS A VARIETY OF NATIONAL LANGUAGE

Summary

The article proves the existence of Polish poetic style as an individual variety of national language. This dissimilarity result from some morphological and syntactical features repeating through ages. This style is also characterised by peculiar treatment of grammatical categories related to general

figurativeness of poetry texts. The influence of verse form on linguistic structure of described texts may also be observed.

In the range of vocabulary the use of various categories of lexical detachment as neologisms, archaisms, and others reveals. The category of lexical poetisms and adequate statistical structure become characteristic feature of poetic style. Stylistic codes present in poetic style also show the developmental continuity of poetic style.

JERZY STARNAWSKI
Łódź

JĘZYKOZNAWCA POLSKI W ANEGDOCIE

Streszczenie

Autor zebrał pewną liczbę anegdot dotyczących 22 językoznawców polskich poczynając od Lucjana Malinowskiego do Stefana Warchoła. Wykorzystał świadectwa drukowane w biograficznych tekstach, również anegdotycznych, np. *Colloquium Thassicii*. W pewnych wypadkach oparł się na tradycji ustnej.

Specjalną uwagę zwrócił na anegdoty dotyczące Aleksandra Brücknera i Kazimierza Nitscha, skonfliktowanych, także dotyczące Henryka Ułaszyna. W tym ostatnim wypadku wykorzystał opublikowane niedawno pamiętniki. Na zakończenie autor przypomniał z tych pamiętników wzmiankę dotyczącą Karola Dejny, patrona konferencji.

THE POLISH LINGUIST IN ANECDOTE

Summary

The author has collected a number of anecdotes concerning 22 Polish linguists from Lucjan Malinowski up to Stefan Warchoła. He has used texts printed in biographical productions as well as in comic stories such as *Colloquium Thassicii*. In some cases he has used oral tradition.

Special attention deserves anecdotes concerning Aleksander Brückner and Kazimierz Nitsch, a men of conflict, as well as in relation to Henryk Ułaszyn. In this particular case his memoirs, recently published, have been a really helpful. At the end the author quotes a fragment of these memoirs which refers to the patron of the conference Karol Dejna.

ЕВГЕНИЙ СТЕФАНСКИЙ
Самара

SEMIOTYKA RYTUAŁU I JEJ ODBICIE W JĘZYKACH SŁOWIAŃSKICH (NA MATERIALE POJĘCIA „GRANICA”)

Streszczenie

Przedmiotem rozważań w artykule jest pradawny rytuał, który wraz z mitem postrzegany jest jako system semiotyczny powstały wcześniej niż język. Autor bada, w jaki sposób w językach słowiańskich powstało pojęcie „granica”. Oparte na pierwotnych wyobrażeniach przestrzennych z czasem – pod wpływem mitu i rytuału – przybrało znaczenia nieprzestrzenne, które stały się podstawą do tworzenia pojęć moralnych.

Pojęcie „granica” miało początkowo sens sakralny jako przeszkoda nie do pokonania między swoim a cudzym, między naturą a kulturą, ostatecznie między chaosem a kosmosem. W językach indoeuropejskich pojęcie to zwerbalizowało się jako rdzeń **méd-* (zob. łac. *medius* ‘średni’, ang. *middle* ‘środek’, ros. *межа* ‘miedza’, *между* ‘między’, pol. *miedza*, *między*, czes. *mez* ‘miedza’, *mezi* ‘między’). Znamienne jest, że w językach słowiańskich wiele słów z tym rdzeniem i frazeologizmów z tym przyimkiem oznacza pewną przykrą sytuację.

Pojęcie przestrzenne „granica” spełnia ważną funkcję jako podstawa wielu pojęć związanych z etyką i prawem, np. termin „przestępstwo” w wielu językach słowiańskich oznacza dosłownie ‘przekroczenie prawa’.

Autor poddaje analizie aktualizację pojęcia „granica” w dyskursie artystycznym dwóch opowiadań czeskiego pisarza Milana Kundery.

SEMIOTICS OF RITUAL AND ITS REFLECTION IN SLAVONIC LANGUAGES (BASED ON THE CONCEPT “BOUNDARY”)

Summary

The article analyzes the ancient ritual, which together with the myth is considered by the author as a semiotic system that preceded language. The author examines how in Slavonic linguistic cultures the concept “boundary”, based on the earliest spatial ideas, was formed. Later this concept under the influence of myth and ritual developed non-spatial semantics, which became a base for the formation of many moral concepts.

This concept first had a sacred meaning as insurmountable barrier between own and alien, between nature and culture, ultimately between chaos and cosmos. In Indo-European languages the concept “boundary” verbalized as a root **méd-* ‘middle’ (Lat. *medius* ‘middle’, Eng. *middle*, Rus. *межа* ‘boundary’, *между* ‘between’, Czech *mez* ‘boundary’, *mezi* ‘between’, Pol. *miedza* ‘boundary’, *między* ‘between’). It’s significant, that in Slavonic languages many words with this root and idioms with this preposition mean some unpleasant situation.

KRYSTYNA SZCZEŚNIAK
Gdańsk

OBRAZ LUDOWEGO LEKAROWANIA NA BIALORUSI W ŚWIELE BADAŃ DIALEKTOLOGA I ETNOLINGWISTY

Streszczenie

Artykuł dotyczy obecności w tekstach białoruskich *zamów* informacji ważnych zarówno dla badacza dialektologa, jak i dla etnolingwistyka. Owe informacje dotyczą nazw chorób, nazw roślin (będących desygnatami używanymi w zabiegu ludowego *lekarowania* i wspominanymi w obrębie tekstu, a także mogącymi być jednym i drugim jednocześnie), nazw samych zabiegów (*przelewanie*, *zamawianie* itp.) i nazw ludzi je wykonujących (*znachor*, *wiedźma* i inne), a także budowy, struktury *zamowy* oraz używanych w jej obrębie różnych leksemów. Cytowane z zebranych materiałów przykłady dowodzą, że wspomniane teksty *zamów* mogą być i są jeszcze niezbyt dokładnie zbadaną skarbnicą białoruskich dialektałnych cech językowych oraz wzbogacają naszą wiedzę etnolingwistyczną o dane zapisane w tym kręgu tematycznym.

THE IMAGE OF FOLK MEDICINE (*LEKAROWANIE*) IN BELARUS
IN LIGHT OF DIALECTALOGICAL AND ETHNOLINGUISTIC STUDIES

Summary

The paper presents the analysis of the Belarussian *zamowy* from the point of view of dialectologist or ethnolinguistic information source. These disclose the names of diseases, names of plants (which are so designata used in the treatment of folk *lekarowanie* and mentioned within the text, and also likely to be one and the other at the same time), the names of the treatments (*przelewanie*, *zamawianie*, etc.), and the names of the people performing them (*znachor*, *wiedźma* and others), including construction, structure of *zamowa* and various tokens used within it. The examples collected from the collected material prove that the texts of *zamowy* can be and are not yet explored wealth of dialectal Belarussian language features and enrich our understanding of ethnolinguistic on data stored in the circle theme.

HANNA TABORSKA

Warszawa

SUFIKSY *-IZNA* I *-OTA* JAKO ZNAMIONA ODRĘBNOŚCI JĘZYKOWEJ
W FORMOWANYM WSPÓŁCZEŚNIE KASZUBSKIM JĘZYKU LITERACKIM

Streszczenie

Analiza najnowszych tekstów popularno-naukowych, literackich i religijnych pisanych kaszubskim językiem literackim ukazuje szczególnie dużą liczbę neologizmów utworzonych za pomocą sufixów *-izna* i *-ota*. Tak utworzone neologizmy służą do określania pojęć i desygnatów nieznanych w dialektach kaszubskich i stanowią z reguły wyrazy inne niż ich znaczeniowe odpowiedniki funkcjonujące w polskim języku literackim.

SUFFIXES *-IZNA* AND *-OTA* AS THE MANIFESTATIONS OF LINGUISTIC
SEPARATENESS AND AUTONOMY IN THE CURRENTLY DEVELOPING
CASSUBIAN LITERARY LANGUAGE

Summary

The analysis of the modern popular-scientific, literary, and religious texts that are written in the Cassubian literary language shows a particularly huge amount of neologisms that are developed by suffixes *-izna* and *-ota*. These neologisms are used to define the concepts and designates that so far did not exist in the Cassubian dialects and, as a rule, constitute the words that differ from their equivalents in the meaning, which function in the Polish literary language.

STEFAN WARCHOL
Lublin

**ZNACZENIE DEJNOWSKIEGO POJĘCIA „STRUKTURA JĘZYKOWA
GWARY” W BADANIACH INTERFERENCJI JĘZYKOWYCH
NA POLSKO-UKRAIŃSKIM POGRANICZU**

Streszczenie

Artykuł składa się z dwu części. W części pierwszej celowo przedstawiono w zarysie wyniki szczegółowych badań Profesora Dejny w dziedzinie dialektografii i dialektologii, które w konsekwencji a dopiero po wielu latach doprowadziły tego Uczonego do sformułowania bardzo ważnego również dla badań polsko-ukraińskich gwar na językowym pograniczu pojęcia „struktura językowa gwary”.

Jak wynika z badań autora artykułu, termin ten jest szczególnie przydatny do wyszukiwania w gwarach bilingwialnych pozasystemowych właściwości strukturalnych, które na skutek interferencji zostały przeniesione z jednego gwarowego systemu prymarnego na drugi, stanowiąc w każdym z tych systemów swoiste językowe innowacje.

Szczegółowa analiza bilingwialnej gwary Kolechowic wykazała również, że owe pozasystemowe cechy strukturalne występują przede wszystkim na poziomie systemu fonetycznego i częściowo morfologicznego, z wyjątkiem fleksji.

**THE MEANING OF DEJNA'S CONCEPT OF "LINGUISTIC STRUCTURE
OF DIALECT" IN STUDIES ON LINGUISTIC INTERFERENCES
ON THE POLISH-UKRAINIAN BORDERLAND**

Summary

The report consists in a way of two parts. The first part intentionally shows the outline results of Professor Dejna's detailed studies in dialectography and dialectology which, consequently and after many years, enabled this scholar to formulate the concept of "the linguistic structure of a dialect", highly significant also for the studies on the Polish-Ukrainian dialects on the linguistic borderland.

My studies have shown that this term is especially useful in looking in bilingual dialects for non-systemic structural characteristics which, as a result of interference, were transferred from one primary dialectal system, or system A, into the other system, or system B, thus functioning as specific linguistic innovations in each of the systems.

The detailed analysis of the bilingual dialect of Kolechowice has also demonstrated that those non-systemic structural characteristics occur first of all at the level of the phonetic and partly morphological systems except of inflection.

МИКОЛА ВЕРБОВИЙ
Кривий Ріг

**FONETYCZNE PROCESY GWARY STEPWEJ WE WSI ŁOZOWATKA
W REJONIE KRZYWY RÓG OBWODU DNEPROPIETROWSKIEGO**

Streszczenie

Artykuł zawiera opis fonetycznej gwary stepowej jednej miejscowości (wieś Łozowatka w rejonie Krzywy Róg, obwód dniepropietrowski). Autor bada osobliwości realizacji i funkcjonowania

samogłosek i spółgłosek w mowie gwarowej, a także zwraca uwagę na fonetyczne zmiany i procesy, uwarunkowane wzajemnym oddziaływaniem głosek w żywym, spontanicznym procesie mówienia. Ujawnione i przeanalizowane zjawiska fonetyczne charakteryzują badaną gwarę jako jednolity system językowy oraz stanowią niewątpliwą kontynuację ogólnych i powszechnych tendencji fonetycznych działających w języku ukraińskim. Tendencje te pojawiły się i zaczęły funkcjonować na wcześniejszych etapach rozwoju języka.

Utrwalenie mowy gwarowej w formie zwiezłych tekstów gwarowych umożliwia zbadanie i scharakteryzowanie struktury fonetycznej gwary z uwzględnieniem związków między różnymi poziomami języka, co niewątpliwie sprzyja bardziej obiektywnemu spojrzeniu na istotę analizowanych zjawisk fonetycznych. Przedstawiona analiza dowodzi, że badany materiał językowy pozwala w wielu wypadkach nie tylko zweryfikować, ale także uściślić wiedzę na temat gwar stepowych, znanych dotąd z *Atlasu języka ukraińskiego* i odpowiednich słowników.

THE PHONETICAL PROCESSES IN THE SUBDIALECT OF LOZOVATKA VILLAGE IN KRYVYI RIH DISTRICT OF DNIPROPETROVSK REGION

Summary

The article deals with a description of phonetic structure of steppe subdialect of a certain settlement (Lozovatka village in Kryvyi Rih district of Dnipropetrovsk region). The author investigates the features of display and functioning of vowels and consonants in a dialect speech, and also pays attention to phonetic changes and processes determined by co-ordination of sounds in living dialect speech. The analysed phonetic phenomena, firstly, characterize the examined steppe subdialect as an integral language system, and secondly, are the continuation of general active tendencies in the phonetics of the Ukrainian language. These tendencies appeared and started to operate at the early stages of the language development.

Subdialect speech fixing in the form of connected dialect texts enables to study and describe the subdialect phonetical building which, taking into account the connections between different language levels, helps to the objective understanding of essence of the analysed phonetic phenomena. The given analysis testifies that in a number of cases the examined language material allows not only to check, but also to specify our knowledge on the steppe subdialect, already known from the *Atlas of Ukrainian language* and correspondent dictionaries.

KRZYSZTOF TOMASZ WITCZAK
Łódź

SŁOWA WULGARNE W JĘZYKU AUSRAŃSKIM W ZESTAWIENIU Z WULGARYZMAMI JĘZYKA POLSKIEGO

Streszczenie

W 1954 r. powstał w Łodzi klan „Ausra” (dosł. ‘jutrzeńka, zorza poranna’), założony przez grupę uczniów, potem studentów, w celu kultywowania tradycji, wierzeń i języka indoeuropejskich przodków. W roku 1958 pojawiła się grupa warszawska Ausran, a następnie gdańska. Grupy te wykorzystują rekonstruowany język indoeuropejski (zwany pospolicie ausrańskim) do celów komunikacji językowej. Język ausrański był i jest regularnie nauczany w Łodzi przez wytrawnych filologów (prof. dr hab. I. R. Danką, dr J. Macjon, dr T. Roszak) na comiesięcznych zebraniach Sekcji Indoeuropejskiej PTF i spotkaniach Interdyscyplinarnego Zespołu Naukowo-Badawczego MKJ.

Ausranie rzadko posługują się słownictwem wulgarnym i unikają każdego, kto używa wyrazów obscenicznych. W dawniejszych czasach (gdy członkowie klanu byli studentami) wyrazy niecenzuralne pojawiały się częściej w ich mowie. Autor analizuje wyrazy i zwroty wulgarne, które funkcjonowały lub funkcjonują w środowisku ausrańskim, porównując ich użycie z wulgaryzmami polskimi. Dochodzi do konkluzji, że kilka wyrazów ausrańskich otrzymało sens obsceniczny pod wyraźnym wpływem języka polskiego, a wiele innych ausrańskich wulgaryzmów zostało utworzonych na wzór podobnych, niecenzuralnych wyrażen i zwrotów polskich.

VULGARISMS IN THE "AUSRANIAN" LANGUAGE IN CONFRONTATION WITH THE VULGAR POLISH EXPRESSIONS

Summary

The Clan of "Ausra" was founded in 1954 by students from the University of Łódź as a "linguistic-cultural-social" group [Simpson, 2000, p. 127]. A branch in Warsaw was created in 1958. There are some members of the Ausranian Clan in Gdańsk. The most striking feature of the Ausranians is use of the reconstructed Indo-European language in their rituals, religious texts, poetry and life. The "Ausranian" idiom (i.e. a modern version of the reconstructed Indo-European language) is not treated as a secret language. The members of "Ausra" (prof. I.R. Danko, dr J. Macjon, dr T. Roszak), all trained philologists, teach the "Ausranian" grammar, expressions and living speech during all open monthly meetings of the Indo-European Section of the Polish Philological Society.

The Ausranians are rarely vulgar of speech and they conceive a dislike to somebody, who speaks in vulgar terms. However, their language contains a number of vulgarisms. The present author quotes many examples of expressions and phrases, which are (or may be) realized as vulgar or disparaging in the Ausranian society. It can be concluded that a similar bundle of words in Polish and Ausranian seems to be vulgar. The author concludes that most vulgarisms, used by the Ausranians, were created under a strong influence of the Polish language.

MARIA WITKOWSKA-GUTKOWSKA
Łódź

BOHEMIZMY W ZAOLZIAŃSKIM „GŁOSIE LUDU”

Streszczenie

Zwiększający się wpływ języka czeskiego na polszczyznę ogólną, którą posługuje się polska mniejszość, może doprowadzić do upodobnienia się języka polskiego na Zaolziu do dialektów polonijnych, którymi posługują się polscy emigranci w krajach zachodnich. Interferencje dokonujące się na płaszczyźnie systemu gramatycznego są zdecydowanie trudniejsze do wyeliminowania niż interferencje leksykalne. Zwiększająca się liczba bohemizmów może nawet ograniczyć Zaolzianom możliwość korzystania z polskiej kultury wysokiej i popularnej.

CZECH BORROWINGS IN TRANS-OLZA "GŁOS LUDU"

Summary

The growing influence of the Czech language on the general Polish language used by the Polish minority may lead to assimilation of the Polish language used in Zaolzie to Polish dialects used by Polish emigrants in western countries. Interferences occurring on the grammatical platform are more

difficult to eliminate than the lexical ones. The increasing number of Bohemisms may even reduce Zaolzie people's capability to use Polish high and popular culture.

WIESŁAW WITKOWSKI
Kraków

NOWA PRÓBA WYJAŚNIENIA GENEZY SUFIKSU *-IZNA*
(komunikat)

Streszczenie

Treścią komunikatu jest przedstawienie hipotezy o łacińskim rodowodzie sufiksu *-izna* (pol. *-izna*, łac. *-ismus*).

THE NEW ATTEMPT AT EXPLAIN THE ORIGIN OF THE SUFFIX *-IZNA*

Summary

The communication is to present a hypothesis about the Latin suffix *-izna* origin (Polish *-izna*, Latin *-ismus*).